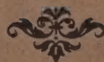
HOMERICA.

PODÁVÁ

HYNEK VYSOKÝ.

(Zvláštní otisk z Výroční zprávy c. k. vyššího gymnasia českého na Novém Městě v Praze 1889).

V PRAZE.
Tiskem Františka Šimáčka. — Nákladem vlastním.
1889.

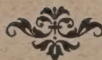
HOMERICA.

PODÁVÁ

HYNEK VYSOKÝ.

(Zvláštní otisk z Výroční zprávy c. k. vyššího gymnasia českého na Novém Městě v Praze 1889).

V PRAZE.

TISKEM FRANTIŠKA ŠIMÁČKA. — NÁKLADEM VLASTNÍM.

1889.

Poslední zpěv Iliady, jehož poznámky tyto týkati se budou, zaujímal v tak zvané homerské otázce vždy vynikající místo. Grammatikové alexandrijští nepochybovali ovšem ani dost málo o tom, že tento zpěv jest zrovna tak starý a původní jako ostatní zpěvy Iliady, a ačkoliv dva nejslavnější grammatikové školy této, Aristofanes byzantský a Aristarchos, leckterá místa tohoto zpěvu z příčin aesthetických, jazykových atd. závadnými shledávali, spokojili se přece pouhou athetesí jednoho nebo několika veršů.[1]) Podivno jest pouze, že grammatikové známí pode jménem „chorizontů", kteří bystrým zrakem na leckteré nesrovnalosti v básních homerských upozornili, ve zpěvu XXIV. nic závadného neshledali, aspoň nemáme žádných zpráv starověkých, že by byli grammatikové tito některá místa tohoto zpěvu jako nápadná vytýkali.[2]) Příčina toho leží ovšem na jevě: chorizonti vytýkali ta místa, která nasvědčovala mínění jich, že Ilias má jiného původce než Odysseia — o neshody objevující se mezi jednotlivými zpěvy Iliady se nestarali, a neshody mezi XXIV. zpěvem Iliady a mezi Odysseji vytknouti nebylo lze, poněvadž právě poslední zpěv Iliady celým rázem svým i mluvou nápadně se podobá Odysseji.

Z filologů novověkých byli Holanďan Jan Jens (Ioannes Iensius) a Angličan Richard Dawes první, kteří věnovali pozornosť svou poslednímu zpěvu Iliady. Jens poznamenal v rozpravě své Observationes de stilo Homeri otištěné za spisem jeho Lucubrationes Hesychianae (Rotterdam, 1742), str. 290—291 toto: „Iliadis ultima videntur mihi nimis languida pro omnium priorum huius operis membrorum spiritu ac vigore; nec arte, dignitate ac splendore cum praecedentibus posse comparari," a na důkaz této ochablosti poetického vzletu uváděl Jens konec Iliady počínaje v. 777. Další důvod, jejž Jens uváděl, byl, že prý nenalézáme nikde v tomto zpěvu nářek veškerého lidu trojského nad smrtí Hektorovou, že Ilias nekončí chválou, oslavou Hektorovou (magni-

---

[1]) Schwidop: De versibus quos Aristarchus in Homeri Iliade obelo signavit. Regim. 1862, str. 48 nn.

[2]) Za to však známý rhetor Zoilos zvaný Ὁμηρομάστιξ, vrstevník Isokratův, a pak „někteří jiní karatelé Homera" zkoušeli „důmysl" svůj na XXIV. zpěvu Iliady, jak poznáváme z poznamenání Eustathiova k Iliadě str. 1370, řádek 4 nn. vyd. basilejského. O „činnosti" Zoilově, dokud se Homera týče, srov. nejnověji pojednání G. Spindlerovo: De Zoilo Homeromastige qui vocatur. Programm der Ritterakademie zu Brandenburg 1888.

fica Hectoris praedicatio), nýbrž prostinkým líčením pohřbu jeho, po němž následuje hostina v paláci Priamově — zrovna tak, jako kdyby básník popisoval nynější selský pohřeb (perinde ac si hodie rustici cuiusdam narrentur funeralia).

Jens neshledává vůbec konec Iliady dosti mohutným, velikolepým, jmenovitě srovnáme-li jej s překrásným, znamenitým začátkem básně, pravě, že jest to zrovna takovou vadou, jako když nějaká budova má krásné průčelí, jemuž však zadní strana budovy nikterak krásou se nevyrovnává.

Ovšem Jens netvrdí nikde, že by zpěv XXIV. byl pozdním přídavkem, nýbrž zdá se, že měl přes to přese všechno zpěv tento za výtvor téhož básníka, jenž ostatní zpěvy Iliady složil, pokládaje pouze tento zpěv za mdlejší, slabší předešlých.

Dawes odvolával se ve svých Miscellanea critica str. 152 nn. (vyd. od Th. Kidda, Cantabr. 1817, str. 257 nn) — ovšem neprávem — na to, že prý již staří sami poslední zpěv Iliady Homerovi upírali, poukazoval dále k tomu, že prý Th. Bentley nalezl jistý rukopis, který končí místem Ψ 296, a pak že v Ω 449 a 452 náslovné digamma ve slově ἄναξ platnosti své pozbylo (ποίησαν ἄνακτι), z kteréžto příčiny navrhl čtení πονέοντο (Bentley: δείμαντο), a došel konečně tohoto výsledku: „occurrunt in hoc libro multa, quorum similia nusquam alibi leguntur, ut continere me nequeam quominus in veterum sententiam concedam, qui totum hunc librum Homero abiudicaverunt.“ [3]) Co se týká onoho domnělého rukopisu Iliady, jenž končí prý Ψ 296, zakládá se tvrzení Dawesovo na omylu: rukopis, jehož kollaci Th. Bentley opatřil, byl Clarkianus, rukopis Odysseje, a o Odysseji ovšem jest známo, že již Aristofanes a Aristarch místem ψ 296 epos toto uzavírali, pokládajíce zbývající část básně této za pozdní, nehomerský přídavek. Dokladů nesrovnalostí a odchylek, jež prý se ve zpěvu XXIV. vyskytují, Dawes nepodal.

Proti těmto pochybnostem, proneseným přece jenom tónem všeobecným, povstali Ernesti v poznamenání k 1. verši XXIV. zpěvu Iliady (Homeri opera omnia, díl II., str. 547—548, 2. vyd.) a Heyne v 1. exkursu k témuž zpěvu (Homeri carmina, díl VIII., str. 760—769).

Ernesti odbyl námitky Jensovy a Dawesovy celkem dosti s vysoka, jak toho ovšem z valné části zasluhují. Důvod, že Th. Bentley nalezl rukopis Iliady končící veršem Ψ 296, stydí prý se vyvraceti; námitka, že prý leccos shledáváme ve zpěvu XXIV., co nikde jinde nepřichází, nemá — jak ovšem dobře podotýká — váhy, dokud neuvádějí se doklady pro toto tvrzení. Ostatně u koho prý tyto důvody více platí než podání skoro celého starověku, ten prý si dává sám svědectví „valde intemperantis ingenii.“ Konečně upozorňuje Ernesti, že jsou právě v tomto zpěvu Iliady některá místa velmi krásná, jež Vergilius napodobil a jež Dionysios Halikarnasský a Quintilian vychvalují, a že nářky veškerého lidu, jež Jens pohřešoval, vskutku ve zpěvu XXIV. se nalézají (v. 707 až 715).

Podrobněji a důkladněji než Ernesti rozebral námitky Jensovy a Dawesovy Heyne, věnovav jim skoro celý 1. exkurs ku zpěvu XXIV.

---

[3]) Dawes též byl první, jenž pokládal celý zpěv Υ neb aspoň velikou jeho část za nehodnou Homera, o čemž srov. Wolfova Prolegomena ad Homerum, str. 103, pozn. 1. vyd. třetího (Peppmüllerova). Peppmüller: Commentar des XXIV. Buches der Ilias, str. VI.—VII.

připojený. Co se výtky ochablosti týče, soudí Heyne, že i v jiných zpěvích Iliady nalézají se místa mdlejší, slabší, což prý dá se vysvětliti jednak povahou věci samé, ježto na př. věci suchopárné nedají se vzletně vylíčiti, jednak okamžitou náladou čtenářovou, a Heyne také vskutku uvádí doklady takovéto ochablosti v jiných zpěvích se objevující, z nichž na př. místo ze VI. zpěvu citované jest ovšem velmi nešťastně voleno. Proti námitce, že v XXIV. zpěvu neshledáváme nikde nářku veškerého lidu trojského nad smrtí Hektorovou, a že Ilias nekončí velikolepou oslavou, chválou Hektorovou, odpovídá Heyne, že by podobné effektní zakončení bylo vhodné při nějaké řeči nebo tragoedii, ne však při básni epické, jež končí tam, kde děj přestává. Požadavek Jensův, aby líčení pohřbu Hektorova bylo velikolepé, neodpovídá prý zákonu poesie epické, dle něhož prosté věci mají se prostě vylíčiti a ozdoby mají se připojiti jenom tam, kde toho povaha místa dopouští. Líčení pohřbu ostatně prý podáno jest již v *Η* 421 nn. a v *Ψ* a konec Iliady jest prý sice stručný, prostý, ale důstojný. Nářky veškerého lidu nejsou podány proto, že žalu nad smrtí Hektorovou dán nejtklivější výraz nářky Andromachy, Hekaby a Heleny a musilo by se tedy opakovati jen to, co tklivěji již nejbližší příbuzní nešťastného bohatýra pronesli (*X* 405 nn., *Ω* 723 nn.). Heyne mohl docela krátce říci, že právě toto prosté líčení pohřbu je daleko dojemnější, tklivější než bůh ví jak dlouhé, pathetické líčení, a onen prostinký verš *ὣς οἵ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο* dojímá mysl lidskou neskonale více než sebe effektnější zakončení.

Ve příčině zakončení Iliady podotýká Jens, že palác nepotřebuje míti pozadí stejně velikolepé jako jest přední façada: pozadí nesmí sice přední části hyzditi, ale nepotřebuje se jí také vyrovnávati nebo dokonce převyšovati. Konec epické básně nemá toho úkolu, který má epigram: zanechávati osten v duši posluchačově nebo čtenářově. Prooemium Iliady nemá prý ostatně nic velikolepého do sebe, leda že zvuk jednotlivých slov jest prý mohutný, ale každý verš prý nemůže stejně mocně zníti atd.

Jak vidíme, jsou některé z těchto refutací Heyneových dosti naivní. Divno jest však, že si Heyne nepovšiml závažné námitky Dawesovy, že v *Ω* 449 a 452 digamma platnosti své úplně pozbylo. Ve příčině této především třeba upozorniti na správnou thesi Christovu, že „in vi digammi servanda nullum fere discrimen inter antiquissimos et recentissimos libros Iliadis vel inter libros *Α Δ* et *Κ Ω* intercedere et ne novissimae quidem partis Odysseae vel Telemachiae auctorem multum a vetere usu descivisse“ (Homeri Iliadis carmina, I., str. 151). Co se slovesa *ἀνάσσω* a subst. *ἄναξ* týká, zachovalo digamma svou platnosť anebo může se restituovati snadno na těchto místech: *Α* 288, 444, *Β* 672, *Ι* 73, *Ο* 453, 532, *Π* 507, 523, *Ψ* 49 a 517. Naproti tomu platnosť jeho vymizela na těchto místech, buď notoricky interpolovaných neb aspoň silně podezřelých: *Τ* 124, *Υ* 67, *Η* 162 = *Ψ* 288, *Ω* 449 = *Ω* 452 (Christ I, str. 156). Leckteré z těchto míst dá se asi opraviti konjekturou, na př. *Ω* 449 a 452 Bentleyovým návrhem *δείμαντο*, ačkoliv toto sloveso není zde právě nejvhodnější. —

Rázu rovněž povšechného jako nahodilé zmínky Jensovy a Dawesovy byla slova, jež vlastní zakladatel homerské otázky, W o l f, ve svých Prolegomenech ve příčině zpěvu XXIV. pronesl.

Wolf především tvrdí — ale ovšem neprávem —, že grammatikové alexandrijští také o pravosti XXIV. zpěvu Iliady pochybovali (Prolegg. str. 103, vyd. III.); pak vykládá (str. 104—105), že posledních 6 zpěvů Iliady jest původu pozdějšího, čehož dokladem jest Wolfovi ta okolnost, že čta Iliadu v souvislosti nachází v těchto posledních šesti zpěvích věci, kterých prý by si již dávno učenci byli povšimli, kdyby tyto zpěvy záhy nebyly splynuly v jeden celek s ostatními zpěvy Iliady — věci, které sice nyní pokládají se za Ὁμηρικώτατα, ale kdyby vyskytaly se na př. i jen v hymnech homerských, opravňovaly by již samy o sobě k podezření, že hymny ty jsou podvrženy. Avšak, podotýká Wolf zcela správně, v té věci bude třeba zvláštních důkladných studií, bude třeba prozkoumati ráz a povahu těchto zpěvů a jmenovitě ovšem mluvu jich, hlavně zvláštnosti ve výrazech slovných se objevující, vyšetřiti, co vzato jest z původních básní homerských a kde slábne básnická síla a vzlet, co jest mdlé a slabé atd., a označuje pak dvě místa XXIV. zpěvu Iliady jakožto prostá vzletu a síly: Ω 247 nn. a 602 nn. Na jiném místě pak Prolegomen (str. 211—212) vykládá Wolf, že již Aristarch athetoval místo Ω 25—30, protože pouze na tomto jediném místě Iliady připomíná se rozsudek Paridův, dávaje při tom na srozuměnou, že athetese této není třeba, poněvadž poslední zpěvy Iliady mají jiného původce než zpěvy dřívější. Také to Wolf připomíná, kterak již staří poznamenali, že triviální výraz μαχλοσύνη Ω 30 jest vlastně vox Hesiodea, o čemž níže obšírněji bude vyloženo. Končí pak Wolf těmito slovy: „. . . parum probabiles puto eas omnes coniecturas et obelos, quibus extrema Iliados ad similitudinem Homericae consuetudinis per vim refingere voluerunt.“ —

To jest vše, čeho se o zpěvu XXIV. u Wolfa dočítáme. Dále než Wolf pokročil nejslavnější stoupenec theorie jeho, geniální Karel Lachmann. Lachmann soudí, že sedmnáctým zpěvem Iliady končí 15. píseň, vše ostatní že jest pouhým pokračováním Patrokleie, nepocházejícím ovšem od téhož básníka. Lachmann tedy zavrhuje i 18. zpěv Iliady, který před očima Wolfovýma ještě obstál, a diví se, že Wolf neshledal již v tomto (18.) zpěvu jiný ráz, jaký shledává teprve v posledních šesti zpěvích Iliady.[4]) Co se pak zpěvů Σ — Ω týká, soudí Lachmnnn, že zpěvy Σ — Χ jeví tolik podobností rozmanitých a tak nápadně se mezi sebou shodují, že nutno je pokládati za dílo jediného básníka (16. píseň). Poslední dva zpěvy Iliady vyloučil Lachmann ze kruhu svých 16 písní, vysloviv jmenovitě podivení své nad tím, že Aristarch nezavrhl celý XXIV. zpěv Iliady a konec zpěvu XXIII. počínaje v. 824.[5]) Ve příčině zpěvu XXIV. poukázal Lachmann výslovně[6]) k místu Iliady, které básníkovi posledního zpěvu dalo podnět ku složení této písně, totiž k místu Χ 412—428, hlavně k dojemným slovům Priamovým:

σχέσθε, φίλοι, καί μ' οἶον ἐάσατε κηδόμενοί περ
ἐξελθόντα πόληος ἱκέσθ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
λίσσωμ' ἀνέρα τοῦτον ἀτάσθαλον ὀβριμοεργόν,
ἤν πως ἡλικίην αἰδέσσεται ἠδ' ἐλεήσῃ
γῆρας. . . . .

[4]) Betrachtungen über Homers Ilias. Mit Zusätzen von M. Haupt. Berlin 1847, str. 79—80. Na str. 95 nazývá Lachmann XXIV. zpěv Iliady „ein werk aus einer weit späteren kunstperiode.“

[5]) Betrachtungen, str. 84. [6]) Betrachtungen, str. 85.

Mimo to poukazoval Lachmann k tomu (str. 85, 95—96), že zpěv XXIV. jest beze všeho přechodu neobratně ku zpěvu XXIII. připojen (Ω 1 *Λῦτο δ' ἀγών, λαοὶ δὲ θοὰς ἐπὶ νῆας ἕκαστοι ἐσκίδναντ' ἰέναι*),[7]) a upozornil dobře na chronologickou obtíž v tomto zpěvu se vyskytující, že totiž dvanáctý den vzpomenutý Ω 31 nesmí se počítati od noci, o které básník mluví ve 3. a 4. verši tohoto zpěvu, nýbrž od smrti Hektorovy, jak poznáváme z veršů 107. a 413.[8])

Mínění pronesené geniálním kritikem berlínským setkalo se právem, jmenovitě za posledních dob, s velkým souhlasem, a myslím, že vznik zpěvu XXIV. a pozdější jeho původ jest tímto způsobem zcela správně označen. Ovšem stoupenci theorie unitářské a v jich čele stařičký, zasloužilý Nitzsch postavili se mínění Lachmannovu i v této příčině energicky na odpor. N i t z s c h zejmena poukazoval důrazně na moment ethický (Sagenpoesie der Griechen kritisch dargestellt, str. 268—271), vykládaje, že zpěv XXIV. jest již proto nutný, že není možno si mysliti, aby bohové úplně opustili Hektora, jmenovitě Zeus, který v posledním okamžiku ještě cítě vřelou soustrasť s nešťastným rekem (*X* 168 nn.) klade na váhu los smrti Achilleovy a Hektorovy a teprve rozhodnutí vyšší moci ustupuje (*X* 209 nn.) — zkrátka očekáváme prý, že bohové, jmenovitě Zeus a Apollon, ujmou se reka po smrti ještě týraného. Druhý pak důvod, který Nitzsch uvádí, jest ten, že prý není ani možno, aby Homer ukončil báseň svou scénou, ve které Achilles objevuje se nám na vrcholu své vášně a zuřivosti, nešetře ani mrtvoly padlého nepřítele, zvláště když právě u Homera heslo: *μηδὲν ἄγαν* má tak veliký význam; proto právě prý připojil básník zpěv XXIV., v němž krutý hněv Achilleův se utiší a v ňadrech bohatýrových cit lidskosti znovu se probouzí.

---

[7]) Bergk (Griech. Literaturgeschichte, I., str. 639, pozn. 302 a str. 640) soudí, že Ψ 1—257 a Ω složeny jsou j e d n í m básníkem mladším, jenž chtěl Iliadě vhodné zakončení dáti, a přechod od jedné části ke druhé tvořil prý verš:

χεύαντες δὲ τὸ σῆμα θοὰς ἐπὶ νῆας ἕκαστοι
ἐσκίδναντ' ἰέναι . . . . .;

později teprve prý jiný, nadaný Homerovec, vložil způsobem episody mezi tyto dvě části skvělé líčení zápasů na počesť Patroklovu. S tímto míněním souhlasí Christ (Homeri Iliadis carmina, I., 73 I., 76, dle něho tvořil přechod verš:

Αὐτὰρ ἐπεὶ μέγα σῆμα χέον, ἐπὶ νῆας Ἀχαιοί
ἐσκίδναντ' ἰέναι . . . . .

nebo spíše

Ἄλλοι μὲν κλισίῃσιν ἔνι δόρποιο μέδοντο . . . .

Námitky proti počátečným slovům XXIV. zpěvu (*λῦτο δ' ἀγών*) pronesené vyvrátili Friedländer a Düntzer, poukazujíce k tomu, že ve zpěvu Ψ častěji shromáždění Řeků u her na počesť Patroklovu slavených označuji se výrazem *ἀγών* (Ψ 258, 451, 617) a že tudíž počátečná slova zpěvu XXIV. zcela dobře se mohou vztahovati k rozpuštění tohoto shromáždění.

[8]) Friedländer (Die homer. Kritik von Wolf bis Grote, str. 61) odstraňuje ovšem tuto chronologickou obtíž způsobem radikálním, škrtaje vv. 23—30, čímž dle jeho mínění vše ve správné koleje přichází. Avšak i při této athetesi nic se nezíská, poněvadž *ἐκ τοῖο* ve v. 31. nemůže a nebude nikdo vztahovati na první smýkání Hektora, jež událo se hned po jeho smrti (*X* 395 nn.), nýbrž přec jenom k v. 22., jenž připadá již na ráno 4. dne od smrti Hektorovy (1. den smrt Hektorova, 2. den spálení mrtvoly Patroklovy, 3. den hry na počesť jeho, 4. den počíná Ω 12 nn.). Rovněž neuspokojuje výklad, jejž podal Kiene: Die Komposition der Ilias des Homer, strana 72—74.

Avšak tyto subjektivní postuláty Nitzschovy ztrácejí všechnu váhu proti důvodům objektivním, čerpaným z jazyka, z názoru mythologického atd., a tyto důvody nutí nás uznati, že ve zpěvu XXIV. máme pozdější přídavek básníka sice velmi nadaného, u něhož však přece nejeví se již ona překypující síla básnického vzletu a onen jemný smysl pro všechny požadavky básně epické, jež shledáváme v nejstarších partiích Iliady. Ostatně na slova Nitzschova, že ve zpěvu XXIV. krutosť Achilleova ustupuje opět citu lidskosti, a tak bohatýr ten v jiném se nám objevuje světle než ve zpěvu XXII. a XXIII., odpovídá dobře Kayser,[9]) že Achilles neustupuje dobrovolně od své krutosti, nýbrž teprve na energické zakročení Zevovo (Ω 113 nn., 134 nn.), jemuž ovšem podrobiti se musí (*εἰ δὴ πρόφρονι θυμῷ Ὀλύμπιος αὐτὸς ἀνώγει*, v. 140). Toto zakročení Zevovo hlavně zde ovšem rozhoduje, více zajisté než dary, jež Priamos Achilleovi dává (v. 119, 137, 139, 594 a j.): dary tyto padaly ovšem u Achillea, jenž odmítl v hněvu svém všechny dary, které mu Agamemnon nabízel, méně na váhu. Ovšem uznati jest, že v tom okamžiku, kdy Achilles spatřil nešťastného Priama u svých nohou, zmizela poslední stopa krutosti z jeho prsou — pohled na hrdého krále trojského, jenž nyní ve prachu kleče líbá ruce, které mu tolik synů a nejmilejšího z nich, Hektora, zavraždily, probudil v ňadrech Achilleových dřímající cit lidskosti a pohnul jej k slzám. —

Některé interpolace ve zpěvu XXIV. chtěl ostatně i Nitzsch sám připustiti, část pak počínající veršem 723. pokládal za pozdější, nehomerský přídavek, složený na základě míst X 430—436, 477—514. Poněkud jiné mínění pronesl Nitzsch v pozdějším díle svém Beiträge zur Geschichte der epischen Poesie der Griechen, str. 410. V tomto spise svém uznává Nitzsch, že vykoupení mrtvoly Hektorovy stalo se z rozhodnutí Zevova, jenž hanobení mrtvoly Hektorovy déle viděti nemohl. Vykoupení mrtvoly Hektorovy zaujímalo prý v přednesu celý zpěv, možno však prý jest, že básník vypravování své skončil návratem Hermovým do Olympu, tedy v. 694. —

Stanovisko, jež ostatní učenci ve příčině zpěvu XXIV. zaujali, řídí se ovšem — až na malé výminky — tím, jaké místo zaujímají v otázce homerské vůbec.

Zmíním se v nasledujícím stručně o jednotlivých domněnkách ve příčině zpěvu XXIV. pronesených, ponechávaje si výklad obšírnější pro větší dílo o homerské otázce, které svým časem hodlám vydati.

Stoupenci tak zvané theorie unitářské poukazovali většinou k tomu, že již zákon poesie epické káže, aby mysl rozechvěná nabyla upokojení a že není tedy možno, aby Ilias končila smrtí Hektorovou. Upokojení toho nabývá mysl naše jednak líčením her vystrojených na počesť Patroklovu, hlavně však vydáním a pohřbením mrtvoly Hektorovy. „Homer prý zosnoval plán Iliady v plném vědomí, že hněv Achilleův proti Hektorovi potřebuje zmírnění, usmíření, a že ku konci básně třeba jest jak reku tak také básníkovi klidu duševního, s nímž třeba budoucnosť očekávati.“ Básník, jenž všude ukazuje smýšlení tak jemné a opravdu lidské, nemůže báseň svou končiti hroznou scénou, kde Achilles mrtvolu nešťastného Hektora hanobí. Tak soudí K. O. Müller (Geschichte der griech. Litteratur, 4. vyd., I., str. 92—93). Jiný horlivý

---

[9]) Homerische Abhandlungen, herausg. v. H. Usener, str. 46.

stoupenec theorie této, Bäumlein, připouštěl nejprve možnosť (De compositione Iliadis, str. 9), že Ilias končila zpěvem XXIII., dokládaje však toto (str. 10): „Accedit, quod extremam rhapsodiam si post absolutam Iliadem additam putemus, id quidem confitendum nobis erit, exitum, qui magis congruat cum ea sententia, qua summa Iliadis continetur, inveniri vix posse, ut miraremur certe, si posteriori poetae contigisset, ut et mentem Homeri penitus assequeretur, et artem superaret aptiore quam antea exitu invento.“

Pak následuje rozbor XXIV. zpěvu a končí se takto: „Cui (Iovis) imperio quum Achilles pareat, animus iam ad clementiam se componit, pacatique ut Achillis ita audientium animi in humanissimo colloquio cum Priamo habito acquiescunt.“ V pozdějším však pojednání svém uveřejněném o theorii Groteově ve Philologu (roč. XI.) přiznává se Bäumlein docela k mínění Nitzschovu (str. 426—430), soudě, že již místa X 416 nn. a Ψ 184 nn. připravují jiné rozřešení osudu Hektorova, takové totiž, které již celý plán básně vyžaduje. Vyjádřil-li básník několikráte svou nelibosť nad nezkrocenou vášnivostí Achilleovou a byl-li veden vírou v Nemesis, jež přece každé překročení míry přísně tresce, a chtěl-li účastenství k Achilleovi roznítiti, pak musila již ve jménu věčné spravedlnosti a z ohledu na Achillea samého vášeň jeho, jež ani božského řádu si nevšímala, býti zlomena a usmířena. I k vůli Hektorovi samému bylo toto ukončení nutné: Hektor jest tak statečný a tak šlechetný a těší se takové přízni bohů (hlavně Zeva), že by to byl věru křiklavý odpor, kdyby jej byl básník chtěl zbaviti poslední pocty — pohřbu.

Z ostatních stoupenců theorie unitářské uvádím ještě tyto: J. Lange: Versuch, die poetische Einheit der Iliade zu bestimmen. Ein Sendschreiben an Goethe, str. 56; Nutzhorn: Die Entstehungsweise der homer. Gedichte, str. 236 nn., kteří nepodávají nic nového; A. Kiene: Die Komposition der Ilias des Homer, str. 130—133. jenž podává pouhou disposici zpěvu XXIV. a soudí, že tento zpěv tvořil poslední z pěti písní, z nichž Ilias jeho sestává; a konečně Angličané Granville Penn: Examin. of the Primary argument of the Iliad, str. 241—273; Gladstone: Homerische Studien, frei bearbeitet v. Schuster, str. 435—436; oba dva posledně jmenovaní mužové kladou důraz na to, že Ω jest prý nutným, nezbytným zakončením Iliady, poněvadž Achilles, hanobě mrtvolu Hektorovu, uvalil na sebe vinu: pyšná jeho vůle musí prý se tudíž učiti podrobiti se vyššímu řádu, Achilles musí upustiti od kruté pomsty, kterou ještě po smrti stíhal mrtvolu Hektorovu.

Přicházím nyní ku stoupencům tak zvané Liedertheorie. Tu především vytknouti jest nejduchaplnějšího následovníka směru Lachmannova, H. Köchlyho. Mínění své o XXIV. zpěvu Iliady pronesl Köchly v krásné rozpravě Hektors Lösung (Gratulationsschrift der Universität Zürich zum 50jährigen Professorjubiläum Welckers, Zürich 1859 = Opuscula philologica, II., str. 47—66). V rozmluvě této s neobyčejnou vroucností psané uchýlil se Köchly úplně od mínění Lachmannova. Kdežto Lachmann, jak svrchu bylo vyloženo, poslední dva zpěvy Iliady vymýtil ze kruhu původních starých písní, soudí Köchly, veden jsa k tomu některými nepopíratelně překrásnými scénami tohoto zpěvu, že také tento zpěv počítati jest do kruhu starých, původních písní. Köchly

rozeznává tři oddíly či akty: 1. příprava: v. 1—467; 2. setkání Priamovo s Achilleem: v. 468—676; 3. pohřeb Hektorův: v. 677—804. Potom podává Köchly krásný rozbor těchto tří oddílů, při čemž upozorňuje velmi jemně na některá místa neobyčejné krásy básnické, na příklad v setkání Priamově s Hermem, v setkání Priamově s Achilleem atd. V druhé části pojednání svého rozvádí Köchly oblíbenou svou theorii o strofické komposici XXIV. zpěvu, theorii to, se kterou ovšem nemůže souhlasiti nikdo.

Ačkoliv tedy jeden z předáků šiku Lachmannova ve příčině zpěvu XXIV. odchýlil se od theorie jeho, přece mínění Lachmannovo potkalo se u stoupenců jeho s velikým, a řekněme hned, zaslouženým souhlasem. Uvádím zde J a c o b a: Über die Entstehung der Ilias und der Odyssee, str. 349 nn.; L a R o c h e: Zeitschrift für österr. Gymnasien, 1863, str. 176, jenž pokládá v. 1—3 za pozdější přídavek a uznává vůbec mnoho interpolací; R. F r i e d r i c h a: De libro Iliadis XXIV. Diss. inaug. Lipsiae 1872, str. III.; L i e s e g a n g a: De XXIV. Iliadis rhapsodia, 2 programmy, Duisburg 1862 a 1867; W e i d l i c h a: Zur Komposition des 24. Buches der Iliade, Tübingen 1875. Tyto poslední dvě rozpravy znám bohužel pouze z příležitostných zmínek v Hentzeově a Peppmüllerově kommentáři.

Přicházím konečně ke třetí a za našich dnů nejvíce rozšířené theorii, jež zaujímá jaksi střed mezi theorií unitářskou a theorií Wolfovou-Lachmannovou, k theorii zvané Sittlem „Kern- oder Krystallisationstheorie“. Stoupenci této theorie přidružují se ve příčině zpěvu XXIV. většinou mínění Lachmannova, soudíce, že Ω jest pozdním přídavkem. Tak G. G r o t e (History of Greece, vol. II., part. 1, chapter XXI., p. 226 = díl I., str. 546—547 něm. překladu Meissnerova), jenž připouští sice možnosť, že poslední dva zpěvy Iliady tvořily část původní Achilleidy, soudí však přece, že spíše musíme uznati je za pozdější přídavek. Smrť Hektorova prý uspokojuje potřebu souvislého plánu a nemáme prý práva nejstarší báseň hrdinskou rozšiřovati za meze, které takováto nutnosť předpisuje. Grote uznává mnohé zvláštnosti v tomto zpěvu se vyskytující, soudě, že Ω jest zajisté pouhým pokračováním, nikoliv však samostatnou básní. S tímto míněním Groteovým souhlasí horlivý tlumočník názorů tohoto anglického učence, L. F r i e d l ä n d e r (Die homerische Kritik von Wolf bis Grote, strana 60—62), uznávaje, že poslední dva zpěvy, hlavně však Ω, skládány jsou jakožto pokračování Achilleidy, ne jako samostatné písně.

Divná jest ovšem následující polemika Friedländerova proti zajisté správné thesi Lachmannově, že Ω jest dílo „aus einer weit späteren kunstperiode“. Friedländer praví, že nemůže v Ω nalézti ničeho (?), co by k tomuto závěru oprávňovalo, „weder in den hier geschilderten Zuständen, noch in der epischen Behandlungsweise. Und wenn das Buch in Sprache, Manieren und Kenntniss einiger Mythen allerdings manches eigenthümliche hat, so unterscheidet es sich von den andern auf's höchste nicht stärker, als zwei von verschiedenen Dichtern gleichzeitig verfasste Gedichte sich nothwendig unterscheiden müssen.“ Slova tato napsal Friedländer r. 1853; dnes soudí zasloužilý tento učenec zajisté jinak.

Velmi podrobně obíral se zpěvem XXIV. jiný stoupenec theorie krystallisační, G e p p e r t. Geppert probral ve spise svém Über den

Ursprung der Homerischen Gesänge (2 díly, Lipsko 1840) velmi mnoho míst tohoto zpěvu, snaže se dokázati, že Ω obsahuje tolik míst nejapných, chybných, mdlých a vůbec nehomerských, že nutně musíme v něm shledávati velmi pozdní přídavek. A ovšem musí se uznati loyalně, že Geppert vskutku na mnohé podivné věci, jmenovitě pokud se jazyka týče, upozornil, tak že leccos z toho, co Geppert tvrdí, zůstává podnes v úplné platnosti. Tak na př. úplně správné jest, co Geppert I., 76 namítá proti podivné formě řeči Zevovy Ω 74 nn., neb co praví I., 97 o místě Ω 62 a 63, I., 377 o Ω 124 (ἄριστον), II., 194 o Ω 302 atd. Ale zase na druhé straně musíme přiznati, že Geppert šel poněkud daleko a ve snaze své, dokázati pozdní původ zpěvu Ω, viděl závady a nesnáze i tam, kde jich zajisté nebylo. A jako již vůbec filologie Geppertova byla vždycky rázu poněkud povrchního — připomínám zde pouze činnosť Geppertovu v Plautovi a odmínutí jeho se strany nejkompetentnější, totiž Ritschlovy, — tak shledáváme také v tomto spise Geppertově leckteré hrubé omyly a nesprávnosti, sofismata atd. Tak na př. I., str. 116 neporozuměl Geppert místu Ω 46 nn., I., str. 97 jest hrubé neporozumění místu Ω 59, které přece nevztahuje se k Achilleovi, nýbrž k Thetidě (ἥν ἐγὼ αὐτή . . .), I., str. 261 diví se Geppert, že Priamos třese se na všech údech, jakmile k němu promluví Iris, ačkoliv bohyně mluví hlasem tichým (! Ω 170), I., str. 137 nejde Geppertovi do hlavy, že mohlo moře ἐπιστοναχῆσαι (Ω 79), když do něho skočila Iris, kterou přece básník ve v. 77 nazval ἀελλόπος, atd.

Proti vývodům Geppertovým povstal D ü n t z e r nejprve v Classical Museum, roč. IX., a pak v časopise Rheinisches Museum, Neue Folge, 1847, str. 378—421 (= Homerische Abhandlungen, str. 326 nn.). Ovšem některé „námítky“ Geppertovy vyvrátiti nebylo dokonce nesnadným úkolem, a v té příčině podařilo se ovšem Düntzerovi dokázati lichosť tvrzení Geppertova, ale přece musí se Düntzerovi vytknouti, že leckteré správné námítky, učiněné hlavně se stanoviska lexikálního, ale i také se stanoviska mythologického atd., buď ignoruje nebo s vysoka odbývá. Co se zpěvu XXIV. samého týká, soudí Düntzer, že končil tento zpěv v. 677 a že přes některé interpolace tvořil nutné zakončení Iliady, což dokazuje Düntzer většinou myšlénkami již od Nitzsche pronesenými. O ceně básnické zpěvu Ω soudí Düntzer příliš příznivě, nazývaje jej „ein edles, reines und in seiner Naturwahrheit unübertreffliches Dichtwerk.“ —

Z ostatních stoupenců theorie krystallisační uvádím anglické filology G e d d e s a (The Problem of the Homeric Poems, 1879), jenž souhlasí úplně s Grotem, M a h a f f y h o (A History of classical Greek Literature, díl I., hlava 5), jenž rovněž shledává ve zpěvu XXIII. a XXIV. pozdější přídavky, uznávaje, že původce těchto zpěvů byl básníkem nadaným. Z německých filologů uvádím K a y s e r a (Homerische Abhandlungen, herausg. v. H. Usener, Lipsko 1881, str. 10 a 46), jenž soudí, že zpěv XXIV. tvořil část „Achilleidy“ (Σ 148—231, 243—313, 369 až 477, 614—617, T 1— Ω 804 tvořily Achilleidu Kayserovu), složené pozdějším nějakým básníkem, který užil spolu písní starších. O Ω dodává Kayser výslovně: „Accurata .... animadversio vix ullam patietur residere in animo dubitationem, quin haec Iliadis rhapsodia ordine extrema, aetate quoque postrema sit.“ Mínění B e r g k o v o (Griech. Literaturgeschichte, I., str. 637—642) opírá se úplně o thesi Lach-

mannovu, uznávajíc, že i Ψ i Ω jsou pozdějšími přídavky, a že podnět ku složení Ω zavdalo místo X 416 nn. Ψ stojí celkem, co se básnické ceny týče, dle mínění Bergkova výše než Ω, ačkoliv i o tomto zpěvě (Ω) nesluší tak nepříznivě souditi, jako to činí mnozí novější kritikové. Dle mínění Bergkova složil mladší nějaký básník, jenž pojal úmysl Iliadu rozšířiti a jí, jak soudil, vhodné zakončení dáti, píseň o pohřbu Patroklově a o vykoupení mrtvoly Hektorovy (Ψ 1—257 a Ω); potom teprve vložil mezi Ψ 257 a Ω jiný, nadaný Homerovec episodu o hrách na počesť Patroklovu vystrojených. Že Ψ 1—257 a Ω složeny jsou jedním básníkem, to dovozuje Bergk z některých opakujících se zvláštností slohových (na př. Ψ 227 ∾ Ω 12—13, z kterýchžto míst soudí Bergk a po něm Fick, že původce jich nebyl domovem na západním pobřeží maloasijském, ačkoliv Malou Asii znal z autopsie, srov. Ω 614 nn.), soudě, že toto pokračování Iliady nezakusilo nikterak libovůle „diaskeuastovy“, jelikož jest pozdější než diaskeuastova recense Iliady. Skladatel Ψ 1—257 a Ω znal Iliadu v té formě, jaké nabyla recensí diaskeuastovou, a vzal z ní osobu Merionovu (Ψ 113, 123). Plným právem uznává Bergk, že skladatel byl básník nadaný, prozrazující všude hlavně vřelý cit (srov. setkání Priamovo s Achilleem), ačkoliv přiznati jest, že úplně samostatným duchem nebyl, ježto pilně používá i Iliady i Odysseje a hledí všemožně sloh starého eposu napodobiti, což se mu ovšem leckde nedaří. Na konec uvádí Bergk některá místa, která obvyklému názoru homerskému odporují (Ω 339 nn., 206, 29 nn. atd.).

Dle Peppmüllera (Commentar des XXIV. Buches der Ilias, Berlín 1876) spadá Ω do dob, kdy již prostonárodní poesie epická klesala, kdy Ilias byla již ukončena, a Odysseia aspoň v nejlepších částech svých byla hotova, a kdy již básně Hesiodovy čestného si dobyly místa vedle básní Homerových. Důkazem jsou Peppmüllerovi (a dříve již Weidlichovi v rozpravě svrchu uvedené) rozličné podivnosti v Ω přicházející, jež ukazují k době pozdější, hojné reminiscence a opětování mnohých míst z nejmladších partií Iliady, hojné shody s Odysseji, a pak ta věc, že prý teprve jemnější mravní cit doby již pokročilejší vyžadoval takové ukončení básně, v němž se i rekům trojským zadostučinění a poslední pocty smlouvou dostává. Ovšem uznati jest při tom, že Peppmüller šel ve vyhledávání reminiscencí a shod poněkud daleko.

Mínění Christovo není — jako to u něho právě velmi často bývá — ve příčině Ω ustáleno. Ve svém vydání Iliady (Homeri Iliadis carmina, Lipsiae 1884, díl I., str. 33—35) praví neurčitě, že Ω složeno jest Homerem nebo básníky homerskými, ne některým pozdním Homerovcem („in re ambigua religioni habui Homerum, vel, si mavis, Homeros, sua laude privare ultimumve librum recenti alicui Homeridae assignare“), soudě, že by byl Achilleus dal spáliti tělo Hektorovo spolu s dvanácti mladíky trojskými (Ψ 175 nn.), kdyby básník již při tom nebyl pomýšlel na jiné ukončení své básně (?). Ω 350 a 693 shodují se ve příčině udání o toku řeky Skamandru s Ξ 432—435 a Θ 490 a 560, a rovněž Ψ 227 a Ω 13 se mezi sebou shodují. Na str. 73 chválí Christ mínění Bergkovo, že Ψ 1—257 a Ω (Christova píseň 38. a 40.) složeny jsou jedním básníkem, z nějakého ostrova maloasijského pocházejícím; Ω prý bylo složeno „eo tempore, quo iam Odyssea pervulgari et res domesticae versibus celebrari coeptae erant“. Ale na

str. 671 toto mínění Bergkovo zase úplně zavrhuje! Na str. 700 pak praví Christ pravý opak toho, co řekl na str. 35; praví totiž: „nos cum color elocutionis huius libri Odysseae simillimus sit et versus aliquot ... ad exemplar versuum recentiorum ... expressi esse videantur..., aut Homerum senem aut recentiorem aliquem Homeridam fila in vetere Iliade incohata pertexentem hunc finem poemati imposuisse existimamus!“ Srov. ještě spis Christův: Homer oder Homeriden, 2. vyd., str. 82 a 83.

Z ostatních stoupenců theorie krystallisační, kteří souhlasí úplně s míněním Lachmannovým, uvádím ještě Sittla (Geschichte der griech. Literatur, I., str. 99—100), Niese (Die Entwickelung der homer. Poesie, str. 58—62), E. H. Meyera (Indogermanische Mythen, II., Achilleis, str. 288, 373); E. H. Meyer klade Ω mezi písně svého „šestého stilu“, jež vznikly v té době, kdy „Hektoreis“ byla rozdělena, aby mohly mezery mezi písněmi starších a pozdějších stilů býti vyplněny a vše v celek spojeno, totiž v době mezi r. 700—600 před Kr. (str. 371 a 385).

Naber (Quaestiones Homericae, Amsterdam 1877) klade Ω spolu s *I*, *K*, *Υ*–*Φ* 525 a *Ψ* do poslední (4.) periody poesie homerské, soudě, že nejprve vznikla partie Ω 22—804 spolu s *X* 394—404, brzy potom *Ψ*, *X* 405—897 a Ω 1—21. Naber tedy uznává různé původce zpěvů *Ψ* a Ω a klade co do doby Ω před *Ψ*. Naproti tomu Hoffmann (Quaestiones Homericae, II., 147) uznává pro *Ψ* a Ω téhož původce, uváděje pro toto mínění hlavně důvody metrické, a soudí, že zpěv Ω má za základ starší nějakou píseň, již skladatel zpěvu *Ψ* spracoval. Konečně nejnověji souhlasí A. Fick (Die homerische Ilias nach ihrer entstehung betrachtet u. in der ursprünglichen sprachform wiederhergestellt, str. 106—109, Gottinky 1886) s míněním Bergkovým, že místo *Ψ* 257—897 jest později vloženo mezi *Ψ* 256 a Ω, a že Ω složeno jest pozdějším nějakým básníkem, jenž si za úkol uložil bohatýry padlé pohřbiti. *Ψ* a Ω jsou dle Ficka týmž básníkem složeny, což dokazuje Fick po příkladě Bergkově srovnáním míst Ω 13 s *Ψ* 227. Nadání básníkovo bylo dle Ficka v různých partiích různé: kde nucen byl v starší souvislosť nové motivy uváděti, nedařilo se mu to, kde však mohl vlastní motivy básnicky spracovati, tam viděti jest nadaného básníka. Básník, jenž *Μῆνις* rozšířil, byl snad dle mínění Fickova identický se skladatelem starého Nostu Odysseova (srov. Ω 331, 339 s *ε*, 28, 43 nn., *Ψ* 226—228 s *ν* 93—95) a pocházel ne z pobřeží maloasijského, nýbrž z nějakého ostrova na pobřeží tamějším, což vysvítá z *Ψ* 227 a Ω 13 (tak již Bergk). Fick rozhoduje se pro Lesbos, uváděje na důkaz Ω 544, začátek *M*, Ω 602 a j. Ω počíná u Ficka v. 3, jejž čte takto:

χεύαντες δὲ τὸ σῆμα πάλιν κίον, αὐτὰρ Ἀχιλλεύς ...

Vv. 6—9 pak Fick athetuje.

S míněním Lachmannovým o pozdějším původu zpěvu Ω souhlasí též Hentze: Anhang zu Homers Ilias, seš. 8, str. 94 nn., a Leeuwen-Mendes da Costa: Der Dialekt der homer. Gedichte (v něm. překladě E. Mehlerově), str. 2, pozn. 4.[10]) —

---

[10]) Mínění obsažených v některých spisech o homerské otázce nejnověji vydaných, jako jsou Croiset: Homère, la poesie cyclique, Hésiode; Kluge: Zur Enstehungs-

Podávám v následujícím první stať delší rozpravy o zpěvu XXIV. Iliady, v niž pojaty jsou důvody pozdějšího původu zpěvu Ω, čerpané z mluvy. Důvody čerpané z názoru mythologického a z vniterné stránky hodlám později na jiném místě rozebrati. —

A) Ἅπαξ εἰρημένα.

Již L. Friedländer poukázal v časopisech Philologus, ročn. VI., str. 228 nn. a v Jahn's Jahrbücher, 1859, str. 592, velmi dobře k tomu, že při řešení otázek kritických pomocí tak zvaných ἅπ. εἰρημένα veliké jest třeba opatrnosti. Užívati hned každého slova, které pouze jedenkráte přichází, k důsledkům týkajícím se pravosti neb nepravosti, staršího neb pozdějšího původu toho nebo onoho díla, bylo by pošetilostí. Ani několik ἅπ. εἰρημένα, ani konečně větší jich počet nemůže přece rozhodovati platně o otázkách tak subtilných. Jinak ovšem jest tehdy, kdy ἅπ. εἰρημένα jest tak veliký počet, že tvoří již podstatnou části veškerého pokladu slovného, a kde jsou to výrazy mnohdy dosti podivné, ba dokonce v žádné jiné památce literární nepřicházející. Tak jest tomu dle mého mínění ve zpěvu XXIV., jak z přehledu, jejž tuto podávám, dostatečně vysvítá.

1. Ω 30 ἥ οἱ πόρε μαχλοσύνην ἀλεγεινήν. Aristarch athetoval tento verš pro slovo μαχλοσύνη, jež pokládal za triviální (o tom obšírněji níže), Aristofanes a „τινὲς τῶν πολιτικῶν" čtli zde: ἥ οἱ κεχαρισμένα δῶρ' ὀνόμηνε. Ludwich, Aristarch's Textkritik, I., str. 495—496. Vv. 25—30 jsou notorická interpolace.

2. Ω 44 ὣς Ἀχιλεὺς ἔλεον μὲν ἀπώλεσεν, οὐδέ οἱ αἰδὼς γίγνεται.

3. Ω 49 τλητὸν γὰρ Μοῖραι θυμὸν θέσαν ἀνθρώποισιν.

4. Ω 65 μὴ δὴ πάμπαν ἀποσκύδμαινε θεοῖσιν.

5. a 6. ἔνθορε μείλανι πόντῳ· ἐπεστονάχησε δὲ λίμνη. Všude jinde přichází u Homera forma μέλας, na tomto jediném místě μείλας. Srov. Leskien v Curtiových Studien, II., str. 72.

7. a 8. Ω 80 ἡ δὲ μολυβδαίνῃ ἰκέλη ἐς βυσσὸν ὄρουσεν Ovšem sloveso βυσσοδομεύω známo jest z Odysseie: δ 676, ϑ 273, ρ 66 a j.

9. Ω 93 κάλυμμ' ἕλε δῖα θεάων. Srov. Homer. hymn. 5, 42, Helbig: Das homerische Epos aus den Denkmälern erläutert, 2. vyd., str. 215 nn. Všude jinde nazývá se závoj buď κρήδεμνον (plur. κρήδεμνα) nebo καλύπτρη.

10. Ω 94 τοῦ δ' οὔ τι μελάντερον ἔπλετο ἔσθος. Všude jinde přichází forma ἐσθὴς nebo εἷμα.

11. Ω 152 μηδέ τί οἱ θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος, v. 181 μηδέ τί τοι . . . τάρβος.

12. a 13. Ω 157 a 186 οὔτε γάρ ἐστ' ἄφρων οὔτ' ἄσκοπος οὔτ' ἀλιτήμων.

14. Ω 163 ἐντυπὰς ἐν χλαίνῃ κεκαλυμμένος. Ἐντυπὰς jest slovo oblíbené u pozdějších epiků; srov. Apoll. Rhod. I., 264, II., 863, Quint. Smyrn. V., 528.

---

geschichte der Ilias, Köthen 1888; Bougot: Étude sur l'Iliade d'Homère. Invention, composition, exécution. Paris 1888, bohužel podati nemohu, poněvadž spisy ty nejsou mi zde přístupny.

15. Ω 165 (κόπρος) τήν ῥα κυλινδόμενος καταμήσατο χερσὶν ἑῇσιν. Srov. Iosephus Flavius Bell. Iud. 2, 21, 3 a 2, 15, 3.

16. a 17. Ω 192 ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώεντα| κέδρινον ὑψόροφον, ὅς γλήνεα πολλὰ κεχάνδει. Adiectivum κέδρινος jest ovšem u Homera ἅπ. εἰρημένον, subst. κέδρος přichází též jednou v Odysseji ε 60 a u Hesioda frag. CCXLVIII. Goettling-Flach. Vyjma XXIV. zpěv, tedy partii notoricky pozdní, nepřipomíná se cedr v Iliadě nikde, za to však ovšem v Odysseji. Že ve příčině znalosti stromů jest mezi Iliadou a Odyssejí rozdíl, k tomu poukázal jsem ve Sborníku prací filologických na oslavu prof. Kvíčaly, str. 216 nn. — V Odysseji připomínají se vlastně oba druhy cedru, tak zv. Iuniperus phoenicea a Iuniperus Oxycedrus, z nichž jeden druh (nevíme ovšem který) označuje se výrazem κέδρος, druhý výrazem θύον (ε 60 ὀδμὴ| κέδρου τ' εὐκεάτοιο θύου τ' ἀνὰ νῆσον ὀδώδει). Srov. Koch: Die Bäume und Sträucher des alten Griechenlands, 2. vyd., str. 38—41, Hehn: Kulturpflanzen und Hausthiere, 2. vyd., str. 383. Co se výrazu θάλαμος κέδρινος týká, srov. Eur. Alkestis 160 Kirchhoff: ἐκ δ' ἑλοῦσα κεδρίνων δόμων| ἐσθῆτα . . .

18. Ω 211 ἀργίποδας κύνας ἆσαι.

19. Ω 213 τότ' ἂν τιτὰ ἔργα γένοιτο. Vulgata ἄντιτα jest zde asi nesprávna, a třeba zde psáti s Nauckem, Rzachem, Christem, Fickem a j. τιτά. Ἄντιτα píší Faesi, La Roche, a odporučuje Vogrinz: Grammatik des homer. Dialektes, str. 268. V Odysseji ρ 51 a 60 ovšem musí se psáti ἄντιτα. Poněvadž pak ἄντιτος nikde jinde nepřichází, a sloveso ἀντιτίνω v celé graecitě dokázati se nedá, soudil bych, že tato forma vznikla v Odysseji neporozuměním našeho místa Iliady.

20. Ω 214 κακιζόμενόν γε κατέκτα.

21. Ω 218 μή μ' ἐθέλοντ' ἰέναι κατερύκανε. Forma κατερυκάνω je ἅπ. εἰρημένον; všude jinde přichází forma κατερύκω. Leeuwen-Mendes da Costa: Der Dialekt der homer. Gedichte (übers. v. E. Mehler), str. 93.

22. Ω 228 ἦ, καὶ φωριαμῶν ἐπιθήματα κάλ' ἀνέοιγεν.

23. Ω 253 κακὰ τέκνα, κατηφόνες. Krates četl na tomto místě κατηφέες, van Herwerden navrhuje μεθήμονες — obé zbytečně.

24. Ω 225 ὤ μοι ἐγὼ πανάποτμος, 493 αὐτὰρ ἐγὼ πανάποτμος.

25. a 26. Ω 261 ψεῦσταί τ' ὀρχησταί τε, χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι. Srov. Hom. hymn. 3, 31 χαῖρε, φυὴν ἐρόεσσα, χοροιτύπε. O tvoření subst. χοροιτυπίη srov. Leeuwen-Mendes da Costa, str. 33.

27. Ω 262 ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες.

28. a 29. Ω 269 (ζυγὸν) πύξινον ὀμφαλόεν, εὖ οἰήκεσσιν ἀρηρός. O οἴηκες v. Helbig, Das homer. Epos, 2. vyd., str. 147, 155. — Ω 269 jest jediné místo v celém Homerovi, na němž se zimostráz (πύξος, Buxus sempervirens L.) připomíná. Dřeva zimostrázového používáno bylo ve starověku velmi často ku zhotovování rozmanitých nástrojů, na př. nástrojů hudebních (Theokrit 24, 108), skřínek, hřebenů, tabul na psaní, kalamářů atd. Dle zprávy Theofrastovy rostl zimostráz jen v nejsevernějších končinách Řecka, na Pindu, a to ještě zimostráz quality chatrné, nejvíce však dařil se v Paflagonii, hlavně na hoře Kytoros (srov. Catull 4, 13 Amastri Pontica et Cytore buxifer a poznamenání Rieseovo k tomuto místu). Poněvadž v Iliadě jsou Paflagonové spojenci Trojů (*B* 851), jest zajisté oprávněna domněnka Hehnova, že zimostráz od nich do Troje přišel. Hehn: Kulturpfianzen, 2. vyd., str. 199—203, Koch: Die Bäume u. Sträucher, 2. vyd., str. 70—71.

30. Ω 270 ἐκ δ' ἔφερον ζυγόδεσμον. Helbig, str. 147—153.

31. 32. a 33. Ω 272 πέζῃ ἔπι πρώτῃ, ἐπὶ δὲ κρίκον ἕστορι βάλλον. Helbig 147—153.

34. Ω 274 ὑπὸ γλωχῖνα δ' ἔκαμψαν. V jiném smyslu (= hrot šípu) přichází γλωχὶς ve složenině τριγλώχιν: Ε 393, Δ 507. Helbig, str. 147, 152, a o τριγλώχιν tamže str. 341.

35. Ω 277 ἡμιόνους ... ἐντεσιεργούς. Konjektury ἠνυσιεργούς, což navrhl Nauck, a ἀνυυσιεργούς, což navrhl Fick, jsou úplně zbytečny. Vogrinz, str. 165.

36. Ω 304 (ἣ δὲ παρέστη) χέρνιβον ἀμφίπολος .... χερσὶν ἔχουσα. Χέρνιβον jest zajisté správné čtení Aristarchovo, čtení Pollukovo (Onomastikon X., 90) χέρνιβα δ' a Bentleyova konjektura χέρνιβά τ' jsou nesprávny. Původce scholia Viktoriánského a vyd. massilské měli v textu čtení χέρνιβα. Χέρνιβον (umývadlo) přichází u Homera pouze zde, všude jinde užívá se výrazu λέβης. Χέρνιψ přicházející několikráte v Odysseji = voda k mytí. Α 449 přichází sloveso χερνίπτομαι = myji si ruce. Srov. Ludwich, I, str. 501.

37. a 38. Ω 316 μόρφνον θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσιν.

39. Ω 338 πρὶν Πηλεΐωνάδ' ἱκέσθαι. Srov. pozn. Rzachovo k tomuto místu. S tím, co praví Vogrinz (Grammatik des homer. Dialektes, str. 314), souhlasiti nemohu.

40. Ω 347 βῆ δ' ἰέναι κούρῳ αἰσυμνητῆρι ἐοικώς. Αἰσυμνητῆρι jest správné čtení Aristarchovo; vedle toho byla již ve starověku varianta αἰσυητῆρι (?, srov. Apiona v Apolloniově slovníce 16, 10), a toto αἰσυητῆρι bylo až do dob Spitznerových vulgatou. Srov. Ludwich, I., str. 501. Vogrinz, str. 6, 151 a 167.

41. Ω 354 φραδέος νόου ἔργα τέτυκται. Toto simplex (φραδής) jest ἅπ. εἰρημένον; u Homera přicházejí pouze composita ἀφραδής (β 282), ἀφραδέως (Γ 436, Μ 62), ἀριφραδής (Ψ 326, λ 126 a j.), κακοφραδής (Ψ 483), περιφραδέως (Α 466, Β 429 a j.), εὐφραδέως (τ 352). Φραδής nepřichází vůbec v celé graecitě nikde, vyjma toto místo.

42. a 43. Ω 375 ὅς μοι ... ἧκεν ὁδοιπόρον ἀντιβολῆσαι αἴσιον. Všude jinde přichází v tomto smyslu ὁδίτης. O tvoření slova ὁδοιπόρος srov. van Leeuwen-Mendes da Costa: Der Dialekt der homer. Gedichte (übers. v. E. Mehler), str. 33.

44. a 45. Ω 420 οὐδέ ποθι μιαρός· σὺν δ' ἕλκεα πάντα μέμυκεν, v. 637 οὐ γάρ πω μύσαν ὄσσε. Ve v. 420 jest užívání slovesa μύω o zavření se ran neobyčejné.

46. Ω 425 ἦ ῥ' ἀγαθὸν καὶ ἐναίσιμα δῶρα διδοῦναι. Διδοῦναι jest forma neslýchaná, které se divil již sám Eustathios, str. 1357, řád. 22 vyd. basilejského: Τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων ἐτόλμησαν γράψαι διδοῦναι. Srovnati se dá z Homera pouze γ 380 ἀλλά, ἄνασσ', ἵληθι, δίδωθι δέ μοι κλέος ἐσθλόν, ω 314 ἀγλαὰ δῶρα διδώσειν a ν 358 ἀτὰρ καὶ δῶρα διδώσομεν, kde však Aristofanes četl παρέξομεν, chtěje tuto firmu vymýtiti, jak poznáváme ze scholia Didymova k tomuto místu. Srov. G. Meyer, Griech. Grammatik, 2. vyd., §. 489. Také na našem místě Iliady zarážel se Aristofanes nad formou διδοῦναι: Ludwich, I., 502, II., 120—121. Vedle διδοῦναι bylo již za starověku čtení διδῶναι, jak poznáváme z Herodiana περὶ μονήρους λέξεως 931, 18. vyd. Lentzova — a tak také navrhuje čísti van Herwerden, jenž po svém způsobu má pohotově hned ještě jednu konjekturu, totiž διδόνναι. Fick (Hom. Ilias, str. 235) navrhuje

δίδομμεν (= δίδομεν) „mit ictusschärfung“. Myslím, že třeba zůstati při čtení διδοῦναι a že spokojiti se jest výkladem Rzachovým, že διδοῦναι vzniklo falešnou analogií formy inf. aor. δοῦναι. Srov. též G. Vogrinz: Grammatik des homerischen Dialektes. Paderborn 1889, str. 103, Leeuwen-Mendes da Costa, str. 89. Nesprávné jest, co praví Christ: Homer oder Homeriden, 2. vyd., str. 51.

47. Ω 428 τῷ οἱ ἀπεμνήσαντο.

48. a 49. Ω 451 λαχνήεντ' ὄροφον λειμωνόθεν ἀμήσαντες. Ovšem subst. λειμὼν přichází B 461 a několikrát v Odysseji.

50. a 51. Ω 453—454 θύρην δ' ἔχε μοῦνος ἐπιβλὴς | εἰλάτινος, τὸν τρεῖς μὲν ἐπιρρήσσεσκον Ἀχαιοί. V. 456 Ἀχιλεὺς δ' ἄρ' ἐπιρρήσσεσκε καὶ οἶος.

52. Ω 455 τρεῖς δ' ἀναοίγεσκον μεγάλην κληῖδα θυράων.

53. Ω 488 καὶ μέν που κεῖνον περιναιέται . . . | τείρουσ', οὐδέ τίς ἐστιν ἀρὴν . . . ἀμῦναι. Verbum περιναιετάω ovšem přichází v Odysseji (β 66, δ 177, ϑ 551, ψ 136) a v Hes. Theog. 370.

54. Ω 496 ἐννεακαίδεκα μέν μοι . . . ἦσαν.

55. Ω 506 ἀνδρὸς παιδοφόνοιο ποτὶ στόμα χεῖρ' ὀρέγεσθαι.

56. Ω 531 ᾧ δέ κε τῶν λυγρῶν δώῃ, λωβητὸν ἔθηκεν.

57. Ω 532 καί ἑ κακὴ βούβρωστις . . . ἐλαύνει. O bohyni Βούβρωστις srov. Roscher, Ausführl. Lex. der griech. u. röm Mythologie, sloupec 831—832.

58. Ω 540 ἀλλ' ἕνα παῖδα τέκεν παναώριον.

59. Ω 566 οὐδὲ γὰρ ἂν φυλακοὺς λάθοι. Co se přízvuku subst. φυλακὸς týče, psal Aristarch φυλακός (τῷ τόνῳ ὡς ἀγαθοὺς προεφέρετο ὁ Ἀρίσταρχος. Hlavní scholion Venetu A), ne φύλακος.

60. Ω 577 κήρυκα καλήτορα τοῖο γέροντος.

61. Ω 578 ἐνσσώτρου δ' ἀπ' ἀπήνης . . . Čtení ἐυξέστου, jež mají některé rukopisy a jež Im. Bekker opravil v ἐυξέστης, jest nesprávné.

62. Ω 592 μή μοι . . . σκυδμαινέμεν.

63. Ω 657 ποσσῆμαρ μέμονας κτερεϊζέμεν Ἕκτορα δῖον;

64. Ω 701 κήρυκα ἀστυβοώτην.

65. Ω 721 ἀοιδοὺς | θρήνων ἐξάρχους. Verbum ἐξάρχω jest ovšem u Homera časté.

66. Ω 753 Λῆμνον ἀμιχθαλόεσσαν. Srov. Hom. hymn. na Apoll. 36.

Z počtu ἅπ. εἰρημένα musí se vypustiti adiect. ἐερσήεις (Ω 419 a 757), poněvadž tato adiektivní forma musí se restituovati s Hoffmannem v Ξ 348 na místě vulgaty ἑρσήεντα. Srov. Leeuwen-Mendes da Costa, str. 25. Ἐερσήεντα píší v Ξ 348 právem Rzach, Christ a j.

Z vlastních jmen jsou ἅπ. εἰρημένα tato:

1. Ω 249 Ἀγάθωνά τε δῖον.

2. a 3. Ω 250 Πάμμονά τ' Ἀντίφονόν τε. Ve příčině jména Πάμμων, což jest zajisté forma aiolská, srov. Hinrichs: De homericae elocutionis vestigiis aeolicis, str. 59.

4. a 5. Ω 251 Ἱππόθοον καὶ Δῖον ἀγανόν. Ἱππόθοος, který se jinde v Iliadě připomíná, jest syn Lethův.

6. a 7. Ω 257 Μήστορά τ' ἀντίθεον καὶ Τρωΐλον ἱππιοχάρμην. Srov. Lehrs: De Aristarchi studiis Homericis, 2. vyd., str. 190—191.

8. Ω 397 *Πολύκτωρ*. V Odysseji ρ 207 sluje tak bohatýr ithacký a pak σ 299 a χ 243 otec Peisandra, jednoho ze ženichů Penelopiných.

9. Ω 544 *Μάκαρος ἕδος*. Srov. Hom. hymn. na Apoll. 37. Fick: Die homerische Ilias, str. 108.

10. Ω 602 *Νιόβη*, 606 *Νιόβη*.

11. Ω 615 *Σιπύλῳ* — místo interpolované.

12. Ω 616 *Ἀχελώιον*; Φ 194 míní se Acheloos aitolský.

B) Slova a formy, přicházející pouze v Ω a v Odysseji.

1. Ω 19 *πᾶσαν ἀεικείην ἄπεχεν χροΐ* ..

υ 308 *τῷ μή τίς μοι ἀεικείας* ... *φαινέτω*.

2. Ω 24, 109 *ἐύσκοπον ἀργεϊφόντην*.

α 38 *ἐύσκοπον ἀργεϊφόντην*, η 137 *ἐυσκόπῳ ἀργεϊφόντῃ*. Srv. Hom. hymn. na Apoll 200, Herm. 73, Afrod. 262. V Odysseji též jednou o Artemidě λ 198 *ἐύσκοπος ἰοχέαιρα*.

3. Ω 33 *σχέτλιοί ἐστε, θεοί, δηλήμονες*.

σ 85 *βροτῶν δηλήμονα πάντων*, σ 116, φ 308.

4. Ω 38 (*τοί κέ μιν ὦκα*) *ἐν πυρὶ κήαιεν καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερίσαιεν*.

Subst. *κτέρεα* přichází pouze v Odysseji; celá frase *κτέρεα κτερίζειν* (*κτερεΐζειν*) rovněž dá se pouze z Odysseje doložiti: α 291, β 222, γ 285. O významu této frase srov. Autenrieth v Nägelsbachově Homer. Theologie, str. 445, a I. Müller: Handbuch der klass. Altertumswissenschaft, IV., 1, str. 462, pozn. 4.

5. Ω 58 *Ἕκτωρ μὲν θνητός τε γυναῖκά τε θήσατο μαζόν*.

Sloveso *θάομαι* (√ *θα*, *θη*) přichází v Iliadě na tomto jediném místě (= ssáti); v Odysseji přichází jednou, δ 89, ale ovšem v jiném významu (= dojiti). Srov. též Hom. hymn. na Demet. 236.

6. Ω 124 *ἐντύνοντ᾽ ἄριστον*.

π 2 *ἐντύνοντ᾽ ἄριστον*. Geppert, Über den Ursprung der homer. Gesänge, I., str. 377.

7. Ω 162 *δάκρυσι εἵματ᾽ ἔφυρον*.

Sloveso *φύρω* přichází pouze na tomto místě Iliady a pak v Odysseji ρ 103, σ 173, τ 596 a j. Hes. Erga 61 *γαῖαν ὕδει φύρειν* jest interpolace.

8. Ω 189, 266 *ἄμαξαν ἐύτροχον ἡμιονείην*, 268 *ζυγὸν ἡμιόνειον*. Srov. Helbig, Das homer. Epos aus d. Denkmälern erläutert, 2. vyd., str. 145.

ζ 72 *οἳ μὲν ἄρ' ἐκτὸς ἄμαξαν ἐύτροχον ἡμιονείην | ὅπλεον.*

9. Ω 190 *πείρινθα δὲ δῆσαι ἐπ' αὐτῆς* ..., 267 *πείρινθα δὲ δῆσαν ἐπ' αὐτῆς.*

ο 131 *καὶ τὰ μὲν ἐς πείρινθα τίθει.* Srov. Helbig, Das homer. Epos. 2. vyd., str. 145. O etymologii slova *πείρινς* v. Wörner v Curtiových Studien, IX, str. 458 nn.

10. Ω 199 *ἰέναι ἐπὶ νῆας ἔσω στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν.* Srov. též v. 155 a 184.

Forma *ἔσω* přichází mimo toto místo Iliady pouze v Odysseji: η 50, ψ 24 a j.; všude jinde v Iliadě přichází forma *εἴσω.*

11. Ω 202 *ἔκλε' ἐπ' ἀνθρώπους.*

ν 299 *μήτι τε κλέομαι* ... Vogrinz, Grammatik des homer. Dialektes, str. 96.

12. Ω 221 *ἢ οἳ μάντιές εἰσι θυοσκόοι* ...

φ 145 *ὅ σφι θυοσκόος ἔσκε*, χ 318, 321.

13. Ω 228 *φωριαμῶν ἐπιθήματα ἀνέοιγεν.*

ο 104 *Ἑλένη δὲ παρίστατο φωριαμοῖσιν.*

14. Ω 235 (*δέπας, ὅ οἱ Θρῇκες πόρον ἄνδρες*) *ἐξεσίην ἐλθόντι.*

φ 20 *τῶν ἕνεκ' ἐξεσίην πολλὴν ὁδὸν ἦλθεν Ὀδυσσεύς.*

15. Ω 257 *Τρωΐλον ἱππιοχάρμην.*

λ 259 *Ἀμυθάονά θ' ἱππιοχάρμην.* *Ἱππιοχάρμης* přichází též třikráte u Hesioda (frag. 32, 2; 36, 2; 93, 1).

16. Ω 270 *ἐκ δ' ἔφερον ζυγόδεσμον* ... *ἐννεάπηχυ.*

λ 311 *ἐννέωροι γάρ τοί γε καὶ ἐννεαπήχεες ἦσαν.* Srov. Hom. hymn. na Apoll. 104.

17. Ω 302 *ἀμφίπολον ταμίην ὤτρυν' ὁ γεραιός.*

π 152 *ἀμφίπολον ταμίην ὀτρυνέμεν ὅττι τάχιστα.* Všude jinde činí se u Homera rozdíl mezi *ἀμφίπολος* a mezi *ταμίη*: *ἀμφίπολος* jest prostá služka, *ταμίη* domácí hospodyně. *Ἀμφίπολος* spojeno s *ταμίη* přichází pouze na těchto dvou místech. Geppert: Über d. Ursprung der homer. Gesänge, II., str. 194; proti tomu nesprávně Düntzer: Rhein. Museum, 1847, str. 397.

18. Ω 317 *θύρη θαλάμοιο*, 453 *θύρην δ' ἔχε* ... *ἐπιβλής.*

V Iliadě všude jinde přichází plur. *θύραι*; sing. *θύρη* přichází mimo XXIV. zpěv Iliady pouze v Odysseji, a sice 7krát.

19. Ω 324 *τετράκυκλον ἀπήνην.* Srov. Helbig: Das homerische Epos, 2. vyd., str. 145 a pozn. 9.

ι 242 *ἅμαξαι τετράκυκλοι.* Avšak čtení *τετράκυκλοι*, jež mají rukopisy, nezdá se býti na tomto místě Odysseje správné (*τετρᾶκυκλοι!*), pročež navrhl Barnes velmi pravděpodobně *τεσσαράκυκλοι*, což Cauer přijal do textu. Geppert: Über den Ursprung der homer. Gesänge, II., str. 14.

20. Ω 339—345, 347—348. Místo toto důležito jest tím, že pouze zde v celé Iliadě děje se zmínka o kouzelném prutu Hermově (*ῥάβδος*). [11]) Verše 339—345 čtou se doslovně v Odysseji ε 43—49 s tou pouze nepatrnou změnou, že ε 48 jest vulgata *ὧν ἐθέλει*, Ω 344 však *ὧν ἐθέλῃ*, ačkoliv Aristarchos četl zde *ἐθέλει*, jak poznáváme z textového scholia Venetu A, a tak také čtou rukopisy Laurentianus XXXII., 3 a XXXII, 15. Srov. ještě ω 2—4. Na kterém z obou míst, Ω 339 nn. a ε 43 nn., jsou verše ty vhodnější, o tom nemůže býti žádné pochybnosti: v Iliadě Hermes kouzelný svůj proutek zúmyslně sebou bere, aby ho užil, a také ho vskutku užívá, uspávaje jím strážce hradby na ochranu lodí vystavěné (Ω 445), a probouzeje jím, jak se zdá, Priama ze sna (v. 682 nn.); v Odysseji nepotřebuje Hermes beroucí se ku Kalypse se vzkazem Zevovým, aby Odyssea propustila, kouzelného proutku a také ho ovšem neužívá. Z té příčiny jest patrno, že verše ε 43 nn. vzaty jsou z Iliady, jak správně soudí po příkladě Gemollově Wilamowitz: Homerische Untersuchungen, str. 21, a jest to úplně nesprávné počínání, když někteří kritikové po příkladě Nitzschově (Die Sagenpoesie der Griechen, str. 151) buď všechny neb aspoň některé z veršů Ω 340—345 athetují. Srov. též Sittl: Die Wiederholungen in der Odyssee, str. 56. Jinak, ale myslím nesprávně, Fick: Die homer. Ilias, str. 107. Verše Ω 347—348 byly vzorem pro verše κ 278—279: Sittl, str. 57, Gemoll v časopisu Hermes, XVIII., str. 92. —

21. Ω 388 *οἶτον ἀπότμου παιδὸς ἔνισπες.*

α 219 *ὃς ἀποτμότατος γένετο . . ,* υ 140 *ὀιζυρὸς καὶ ἄποτμος.* Srov. správné poznamenání Geppertovo. Über d. Ursprung d. homer. Gesänge, II., str. 50.

---

[11]) V umění objevuje se kouzelný proutek jakožto attribut rozdílný od obvyklého attributu Hermova, kerykeia, velmi zřídka; na př. na jedné attické váse (lekythos), pocházející nejpozději ze začátku IV. stol. před Kr. a chované v archaeologické sbírce university v Jeně, zobrazen jest Hermes *ψυχοπομπὸς* s kerykeiem v levici, v pravici s proutkem, jímž, jak se zdá, malé okřídlené bytosti (stíny zemřelých?) do sudu před ním stojícího zahání (R. Gaedechens, Verhandlungen der Philologenversammlung zu Gera, 1878, str. 115). Na tuto vásu upozornil berlínský můj učitel, prof. Robert, ve schůzi berlínské archaeologické společnosti 5. března t. r., poukazuje spolu k Prellerovi: Ausgewählte Aufsätze, str. 147, a Griech. Mythologie, 4. vyd., I., 1, str. 404, pozn. 2, a 412, pozn. 2 a 3. Ředitel říšského ústavu archaeologického, prof. Conze, upozornil dále na sibiňský relief Hekatin, publikovaný E. Petersenem v V. ročníku Archäologisch-epigraphische Mittheilungen aus Österreich (tab. 2, str. 196), a ukázal zároveň kresbu jednoho římského náhrobního reliefu, nedávno v Bulharsku nalezeného a chovaného nyní v museu bukureštském, na němž zobrazen jest Hermes v postavě zcela malé, s kerykeiem v levici, s proutkem ve vztažené pravici. Srov. Deutsche Literaturzeitung, 1889, str. 566, a Wochenschrift für klass. Philologie, 1889, str. 533.

22. Ω 396 νηῦς ἐνεργής.

V Iliadě jest εὐεργὴς všude epithetem vozu, jen v Odysseji (μ 166, π 322 a j.) a Ω 396 jest epithetem lodi. Srov. též Hes. Erga 629 πηδάλιον δ' εὐεργές.

23. Ω 409 (ἠέ μιν ἤδη) ἧσι κυσὶν μελεϊστὶ ταμὼν προέθηκεν Ἀχιλλεύς.

ι 291 τοὺς δὲ διὰ μελεϊστὶ ταμὼν ὡπλίσσατο δόρπον, σ 339 ἵνα σ' αὖθι διὰ μελεϊστὶ τάμῃσιν — tak se na obou místech Odysseje čte právem od dob Botheových místo dřívější vulgaty διαμελεϊστί.

24. Ω 463 οὐδ' Ἀχιλῆος | ὀφθαλμοὺς εἴσειμι.

σ 184 οὐκ εἴσειμι μέτ' ἀνέρας.

25. Ω 464 (νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη) ἀθάνατον θεὸν ὧδε βροτοὺς ἀγαπαζέμεν ἄντην.

Sloveso ἀγαπάζω přichází pouze na tomto místě Iliady, v Odysseji však čte se častěji, a sice activum ἀγαπάζω π 17, medium ἀγαπάζομαι η 33, ρ 35, φ 224 a χ 499.

26. Ω 487 (πατρὸς) τηλίκου ὥς περ ἐγών.

α 297 ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἐσσί, ρ 20, σ 175, τ 88.

27. a 28. Ω 524 οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.

κ 202, 568 ἀλλ' οὐ γάρ τις πρῆξις ἐγίγνετο μυρομένοισιν. Ve příčině adiect. κρυερὸς srov. δ 103, λ 212 κρυεροῖο γόοιο. Ν 48 jest κρυερὸς epithetem subst. φόβος.

29. Ω 525 ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοί . . .

Ἐπικλώθομαι přichází pouze na tomto jediném místě Iliady, za to však jest act. ἐπικλώθω i med. ἐπικλώθομαι časté v Odysseji: γ 208, δ 208, θ 579, λ 139, π 64, υ 196 a j.

30. Ω 527 δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει . . . Srov. Schliemann: Ilios, str. 316—317, Nägelsbach: Homer. Theologie, str. 132, Niese: Die Entwickelung der homer. Poesie, str. 61.

β 340 πίθοι οἴνοιο, ψ 305, a také u Hesioda jest πίθος časté slovo: Erga 94, 97, 368, 815, 819 (z těch jest 94 a 97 πίθος Pandořin, 368, 815 a 819 jest πίθος vinný džbán jako v Odysseji).

31. Ω 528 ἕτερος (πίθος) δὲ ἑάων.

θ 325 θεοί, δωτῆρες ἑάων, 335 Ἑρμεία, δῶτορ ἑάων. Srov. Hom. hymnus 29, 8. Hesiod Theog. 46, 111, 633, 664 θεοί, δωτῆρες ἑάων. O formě ἑάων (jiní ἐάων) srov. poznamenání Goettlingovo-Flachovo k Hes. Theog. 46, Cauer: Homeri Odyssea, I., str. XXXIV, Leeuwen-Mendes da Costa, str. 45.

32. Ω 529 ᾧ μέν κ' ἀμμίξας δώῃ Ζεύς...

κ 235 ἀνέμισγε δὲ σίτῳ | φάρμακα...

33. Ω 535 Πηλῆι θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα | ἐκ γενετῆς.

σ 6 τὸ γὰρ (ὄνομα) θέτο πότνια μήτηρ | ἐκ γενετῆς. Hom. hymn. na Herma 440.

34. Ω 539 παίδων ... γονὴ κρειόντων.

δ 755 γονὴν Ἀρκεισιάδαο. Hom. hymn. na Apoll. Del. 63.

35. Ω 543 καὶ σέ, γέρον τὸ πρὶν μὲν ἀκούομεν ὄλβιον εἶναι.

Adiectivum ὄλβιος přichází v celé Iliadě pouze na tomto jediném místě. Za to však velmi často přichází v Odysseji (λ 137, 450, ν 42 a j.) a také dosti často u Hesioda (Theog. 96, 954, Erga 172, 826 a j.). Subst. ὄλβος přichází dvakrát v Iliadě (Π 596, Ω 536) a několikráte v Odysseji.

36. Ω 544 ὅσσον Λέσβος ἄνω... ἐντὸς ἐέργει.

λ 596 λᾶαν ἄνω ὤθεσκε.

37. Ω 567 (οὐδέ κ' ὀχῆα) ῥεῖα μετοχλίσσειε θυράων ἡμετεράων.

ψ 188 ἀνδρῶν δ' οὔ κέν τις... ῥεῖα μετοχλίσσειεν... Čtení μετοχλίσσειεν zdá se býti zde správnější a tak čtou La Roche, Hentze, Kayser, kdežto Im. Bekker a Cauer přijali do textu čtení μετοχλήσειεν.

38. Ω 582 δμῳὰς δ' ἐκκαλέσας λοέσαι κέλετ' ἀμφί τ' ἀλεῖψαι.

κ 471 καὶ τότε μ' ἐκκαλέσαντες ἔφαν..., ω 1.

39. Ω 620 πολυδάκρυτος δέ τοι ἔσται.

τ 213, 251, φ 57 πολυδακρύτοιο γόοιο. Ovšem v Odysseji má πολυδάκρυτος jiný význam než v Iliadě, znamenajíc: hojný slzami, slzavý (= πολύδακρυς), kdežto v Iliadě znamená: velmi oplakávaný. E. H. Meyer: Achilleis, str. 290.

40. Ω 621 ὄιν ἄργυφον.

κ 85 ἄργυφα μῆλα; srov. též Hom. hymn. na Herma 250. Jinde přichází v Iliadě i Odysseji všude forma ἀργύφεος. Rovněž Hes. Theog. 574 ἀργυφέῃ ἐσθῆτι.

41. Ω 648 αἶψα δ' ἄρα στόρεσαν δοιὼ λέχε' ἐγκονέουσαι.

η 340 a ψ 291 αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι.

42. Ω 655 ἀνάβλησις λύσιος.

ι 421 θανάτου λύσιν.

43. Ω 700 (Κασσάνδρη) Πέργαμον εἰσαναβᾶσα φίλον πατέρ' εἰσενόησεν.

λ 572 τὸν δὲ μέτ' Ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα, λ 601. Hom. hymn. na Herma 218.

44. Ω 717 *αὐτὰρ ἔπειτα* | *ἄσεσθε κλαυθμοῖο.*

δ 212 *ἡμεῖς δὲ κλαυθμὸν μὲν ἐάσομεν*, *δ* 801, *ϱ* 8, *φ* 228, *χ* 501, *ω* 323.

45. Ω 720 *ἀοιδοὺς* | *θρήνων ἐξάρχους.*

Σ 604—605 jsou slova *μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς* | *φορμίζων* jistá interpolace: Friedländer, Zwei Homer. Wörterverzeichnisse, str. 809.

ϑ 73, 479, 481 a m. j. Avšak v Odysseji všude *ἀοιδός* = pěvec písní bohatýrských, nikde = pěvec písní pohřebních. Srov. poněkud Hesiod frag. 132:

Οὐρανίη δ' ἄρ' ἔτικτε Λίνον πολυήρατον υἱόν,
ὃν δὴ ὅσοι βροτοί εἰσιν ἀοιδοὶ καὶ κιθαρισταὶ
πάντες μὲν θρηνοῦσιν ἐν εἰλαπίναις τε χοροῖς τε.

46. Ω 722 *οἱ μὲν δὴ θρήνεον.*

ω 61 *μοῦσαι . . . θρήνεον.*

47. Ω 755 *πολλὰ ῥυστάζεσκεν ἑοῦ περὶ σῆμ' ἑτάροιο.*

π 109 *δμῳάς τε γυναῖκας* | *ῥυστάζοντας*, *υ* 319. Srov. Curtiovy Studien VI., str. 271.

48. Ω 772 *σῇ τ' ἀγανοφροσύνῃ* (*κατέρυκες*).

λ 203 *σή τ' ἀγανοφροσύνη.*

49. Ω 785 *ἀλλ' ὅτε δὴ . . . ἐφάνη φαεσίμβροτος ἠώς.*

Adiect. *φαεσίμβροτος* přichází mimo toto místo Iliady pouze v Odysseji, a sice vždy jenom jako epitheton slunce, ne však měsíce: *κ* 138 a 191. Obvyklá epitheta Zory jsou *κροκόπεπλος*, *ἠριγένεια*, *ῥοδοδάκτυλος*, a toto poslední epitheton bylo, jak poznáváme ze scholií Venetu A, variantou v Ω 785 vedle čtení *φαεσίμβροτος*. Srov. *Z* 175. Hes. Theog. 958 *υἱὸς φαεσιμβρότου Ἠελίοιο.* Epitheton *φαεσίμβροτος* hodí se ovšem nepoměrně lépe pro slunce než pro Zoru: jest viděti z toho, že básník zpěvu Ω neměl již toho jemného smyslu pro užívání epithet, jaký měli původcové nejstarších partií Iliady.

50. Ω 798 *πυκνοῖσιν λάεσσι κατεστόρεσαν μεγάλοισιν.*

ϱ 32 *κώεα καστορνῦσα θρόνοις ἔνι δαιδαλέοισιν*, *ν* 73, *υ* 2.

C) Voces Hesiodeae.

Již staří shledávali na některých místech zpěvu XXIV. Iliady jakýsi Ἡσιόδειον χαρακτῆρα, jak poznáváme ze scholií. Avšak, jak z přehledu zde podaného vysvítá, nelze v té příčině mnoho podstatného uvésti, poněvadž slovo μαχλοσύνη v. 30 stojí na místě interpolovaném a rovněž v. 45 není, jak níže bude vyloženo, asi z Hesioda vzat. Všech ostatních domnělých „imitací" a „voces Hesiodeae" jest tak skrovný počet, že nelze z toho žádného dalšího důsledku vyvozovati. —

1. Ω 30 μαχλοσύνην ἀλεγεινήν. Srov. Hesiod. frag. 41 Goettling-Flach: εἵνεκα μαχλοσύνης στυγερῆς τέρεν ὤλεσαν ἄνθος, fragment zachovaný u Suidy s. v. μαχλοσύνη, kde Suidas praví: μαχλοσύνη, καταφέρεια, γυναικομανία. Ἡσιόδειος ἡ λέξις. λέγει γὰρ περὶ τῶν Προίτου θυγατέρων . . . Eustathios p. 1337, 34 vyd. basilejského. Srov. ještě Hesiod Erga 586 τῆμος . . . μαχλόταται δὲ γυναῖκες. Wolf Prolegg., str. 212 (3. vyd), Peppmüller: Commentar str. XXXV., Bergk: Griech. Liter., I., str. 642, pozn. 316, Christ: Homer oder Homeriden, 2. vyd., str. 25. — Že v. 29—30 jsou pozdní interpolace, bylo již svrchu řečeno.

2. Ω 45 (οὐδέ οἱ αἰδὼς) γίγνεται, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν. Verš tento, jak poznáváme ze scholia Aristonikova k tomuto místu, pokládán byl již za starověku za interpolaci pocházející z Hesiodových Erg 317—318:

> Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει,
> αἰδώς, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν.

S v. 317 srov. ρ 347 αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι. Lehrs: De Aristarchi studiis Homericis, 2. vyd., str. 343, Ludwich I., 496. Vogrinz, Grammat. d. homer. Dialektes, str. 103. Ovšem někteří kritikové nepokládají zajisté právem ani na místě Hesiodově verš 318 za authentický (na př. Brunck a Spohn athetují oba ty verše), čehož vážným důkazem jest i ta okolnost, že nejlepší rukopis Erg (Mediceus XXXI, 39) verše toho původně nemá, nýbrž jest pouze třetí rukou na okraji rukopisu připsán. (Koechly-Kinkel: Hesiodea quae feruntur carmina, str. IX.). Dosti pravdě podobnou jest domněnka Goettlingova (v poznamenání k místu Hesiodovu), že verš tento jest staršího původu, vzat jsa „ex antiquis proverbiis." Srov. ostatně Bergk: Griech. Literaturgeschichte, I., str. 641, pozn. 309, Christ: Homeri Iliadis carmina, I., str. 19.

3. Ω 63 κακῶν ἕταρ', αἰὲν ἄπιστε. Srov. Hes. Erga 716 μηδὲ κακῶν ἕταρον μηδ' ἐσθλῶν νεικητῆρα.

4. Ω 88 Ζεὺς ἄφθιτα μήδεα εἰδώς. Tento obrat přichází u Hesioda 4krát (Theog. 545, 550, 561, frag. 35, 2).

5. Ω 107 ἐννῆμαρ δὲ νεῖκος ἐν ἀθανάτοισιν ὄρωρεν . . . Srov. Hes. Theog. 782 ὁππότ' ἔρις καὶ νεῖκος ἐν ἀθανάτοισιν ὄρηται. Na místě Hesiodově však jsou vv. 780—782 pozdější interpolací.

6. Ω 316 μόρφνον θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσιν. Srov. Hes. Aspis 134 αὐτὰρ ὄπισθεν | μόρφνοιο φλεγύαο καλυπτόμενοι πτερύγεσσιν. O etymologii slova μόρφνος srov. poznámky Fröhdeovy v Bezzenbergových Beiträge VII., str. 331.

7. Ω 428 τῷ οἱ ἀπεμνήσατο... Srov. Hesiod Theog. 503 οἵ οἱ ἀπεμνήσαντο χάριν εὐεργεσιάων. Konjektura Nauckova ἀπημύναντο v Ω 428 jest zbytečná a nesprávná.

8. Ω 496 ἐννεακαίδεκα (υἷες) μέν μοι ἰῆς ἐκ νηδύος ἦσαν. Νηδὺς nepřichází u Homera nikde jinde v tomto smysle (= život mateřský), vyjma toto jediné místo, za to však čte se u Hesioda: Theog. 460 (ὅστις ἕκαστος) νηδύος ἐξ ἱερῆς μητρὸς πρὸς γούναθ' ἵκοιτο.

9. Ω 531 ᾧ δέ κε τῶν λυγρῶν (Ζεὺς) δώῃ, λωβητὸν ἔθηκεν. Srov. Hes. Aspis 366 ἔνθα κε δὴ λωβητὸς ἐν ἀθανάτοισιν ἐτύχθη.

10. Ω 578 ἐυσσώτρου δ' ἀπ' ἀπήνης... Srov. Hes. Aspis 273 οἱ μὲν γὰρ ἐυσσώτρου ἐπ' ἀπήνης...

11. Ω 616 νυμφάων, αἵ τ' ἀμφ' Ἀχελώιον ἐρρώσαντο. Verše 614—617 jsou notorická, velmi pozdní interpolace, jak poznali již Aristofanes Byzantský a Aristarch; srov. schol. rukop. Venetu A k Ω 614 nn. Stark (Niobe und die Niobiden, str. 27) uznával interpolaci tuto, ale měl ji za velmi starý přídavek nějakého rhapsoda, jenž zúmyslně zde Smyrnu a Sipylos uvedl. H. Düntzer (Homer. Abhandlungen, str. 370 nn.) nesouhlasil sice v mnohém s vývody starých grammatiků, ale sám přece autentičnosti místa tohoto hájiti se neodvážil. Za to však Peppmüller (Commentar des XXIV. Buches der Ilias, str. LXXVIII a 291—294) velmi vřele ujal se původnosti těchto veršů, ale zajisté neprávem — dnešního dne není snad ani jediného kritika, jenž by místo toto neměl za interpolované; srov. posledně E. Thraemer, Pergamos, str. 5—6. Co se verše 616. týká, položil zde Aristarchos obelos, jak poznáváme ze scholií rukopisu Venetu A, shledávaje zde jakýsi „hesiodský ráz“, na důkaz čehož uváděl místo Hesiodovo Theog. v. 1—8, hlavně v. 8: (Μοῦσαι) ἀκροτάτῳ Ἑλικῶνι χοροὺς ἐνεποιήσαντο, | καλούς, ἱμερόεντας· ἐπερρώσαντο δὲ ποσσίν. Soudím, že není to žádná blasfemie, uznáme-li upřímně, že geniální kritik se zde mýlil. Myslím totiž, že není ani nejmenší pochybnosti, že místo toto není vzato z Hesioda, poněvadž i na místě Hesiodově jsou vv. 5.—8. pouze jinou recensí vv. 3. a 4., jak tomu nasvědčuje nevhodné užívání aoristů ἐνεποιήσαντο a ἐπερρώσαντο po praesentě ὀρχεῦνται ve v. 4. a jiné ještě důvody, o nichž srov. kritické poznamenání Goettlingovo-Flachovo, nýbrž že máme zde interpolaci původu velmi pozdního, pocházející od někoho, jenž krajinu okolo Sipylu dobře znal a znalosť svou topografickou zde nejapně na odiv stavěl, nevšímaje si ani toho, že ἐρρώσαντο, jež vzal asi ze zásoby ustálených epických obratů a slov, se zde jakožto aorist absolutně nehodí. Co se čtení Ἀχελώιον týče, tu ovšem musíme uznati, že každý Řek ve vlastním Řecku, jenž verš tento slyšel nebo později četl, nemohl mysliti při tomto jméně na žádnou jinou řeku než na největší řeku řeckou, na Acheloos aitolský (Lolling, Hellenische Landeskunde, str. 111 a 137—138), jejíž jméno z různých příčin tak stalo se populární, že jím označována později u některých básníků voda vůbec.[12]) Že pak vskutku nemožný tento výklad za starověku vznikl, poznáváme ze scholií mladších k tomuto místu (αἵτινες περὶ τὸ ὕδωρ χορεύουσιν ἤτοι

[12]) Srov. Euripides Andromache v. 167 vyd. Kirchhoffova, Bakchy 625, Hypsipyle frag. 753 (Nauck). Srov. slova Didymova u Macrobia Sat. 5, 18, 12: Ἀχελῷον πᾶν ὕδωρ Εὐριπίδης φησίν.... Preller-Robert, Griechische Mythologie, I., 1, str. 34—35.

ἀπὸ τοῦ Ἀχελῴου ποταμοῦ τοῦ ἐν Αἰτωλίᾳ . . . ἢ ὅτι Ἀχελῷος κοινῶς καλεῖται πᾶν ὕδωρ). Vědomí, že jest také nějaká nepatrná řeka u Smyrny, jež sluje Acheloos neb Acheles,[13]) mohl míti jen Řek maloasijský, v končinách tamějších známý, nebo ten, jenž znal náhodou několik těch památek literárních, v nichž děje se o této řece zmínka. K památkám těm patří v první řadě Panyassidova báseň *Ἡράκλεια*, v níž připomínají se právě nymfy této řeky (*νύμφαι Ἀχελητίδες* neb *Ἀχαλητίδες*), jež účastnily se dle velmi pravdě podobné domněnky Funckeovy spolu s bohem řeky Hyllos uzdravení nemocného Heraklea, jenž pak z vděčnosti nazval prý syna svého a Omfalina Acheles (Panyassis, Herakleia frag. 17 Kinkel; Funcke: De Panyasidis Halicarnassensis vita ac poesi, str. 51 až 53). Pak připomíná se řeka Acheloos aneb Acheles v několika učených i neučených scholiích k *Ω* 616 a konečně u Pausania 8, 38, 10, jenž naráží spolu na místo Iliady: *ἕτερον δὲ Ἀχελῷον ῥέοντα ἐκ Σιπύλου τοῦ ὄρους ἐποιήσατο αὐτόν τε τὸν ποταμὸν καὶ τὸ ὄρος τὸν Σίπυλον τοῦ λόγου προσθήκην τοῦ ἐς Νιόβην.* —

Při této příležitosti upozorňuji, že právě za poslední doby bylo hojně badáno ve příčině Sipylu a tamějšího „obrazu Niobina“. Srov. pojednání Ramsayovo „Sipylos and Cybele“ (Journal of hellenic studies, III. roč., str. 33—68), M. Schweisthal: L'image de Niobè et l'autel de Zeus Hypatos au mont Sipyle (Gazette archéologique, roč. XIII., str. 213—232), G. Weber: Le Sipylos et ses monuments, Paris 1880, C. Humann: Die Tantalosburg im Sipylos (Mittheilungen des athenischen Instituts, 1888, str. 22—41, otištěno z Westermannových Monatshefte), E. Thraemer: Pergamos, str. 407—408, A. H. Sayce: Saturday Review č. 1735 (Wochenschrift für klass. Philologie, 1889, str 327—328). Na základě těchto badání jest zjištěno, že domnělý obraz truchlící ženy (Nioby) není nic jiného než obraz Kybelin v tak zvané *Κοδδίνου πέτρα*. Ve příčině domněnky Schweisthalovy, že obraz Nioby spatřuje se na skalní stěně pohoří Jarik-Kaja, podotýká Humann, že on ani nikdo jiný nemohl zde nikterak shledati postavu ženskou.[14]) —

H. Vysoký.

V PRAZE, 31. května 1889.

---

[13]) Co se jména řeky dotýče, má Venetus A na místě *Ω* 616 čtení *Ἀχελώιον*, ale nad *ω* psáno jest *η*, čtení *Ἀχελήιον* připomíná se ve scholiích Venetu A i B, *Ἀχελήσιον* ve scholiích rukopisu Victorianského (*τινὲς ἀμφ' Ἀχελήσιον*). Čtení *Ἀχελήσιον*, které jest poměrně nejméně zaručeno, přijal Christ do textu. Ostatní rukopisy mají *Ἀχελώιον*. Srov. Rheinisches Museum, N. F., 1847, str. 417.

[14]) Zvláštními díky zavázán jsem příteli prof. Dr. K. Wotkemu ve Vídni, jenž neobtěžoval si Vogrinzovu grammatiku homerského nářečí nedávno vydanou v čas mi zaslati, tak že jsem jí v tomto článku mohl již použiti.

Opravy:

Str. 13.	řád.	1. zdola	čti	Entstehungs-	místo	Enstehungs-.
„ 16.	„	8. „	„	formu	„	firmu.
„ 24.	„	2. „	„	Bezzenbergrových	„	Bezzenbergových.

